

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาและเพื่อประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 การวิจัยแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งได้แก่ การพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา โดยใช้เทคนิคเคอฟาย ตอนที่สอง การหาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความตรงและความเที่ยงของเกณฑ์ประเมิน และตอนที่สามเป็นการประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

เกณฑ์ประเมินที่พัฒนานี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ ทอริส กาว (Doris T. Gow) คือ แบ่งสิ่งที่จะประเมินออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) โครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1.1 จุดประสงค์ และ 1.2 เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 2) โอกาสในการเรียนรู้ 3) สิ่งเร้า 4) สภาพการเรียน การสอน และ 5) การประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นต่อเกณฑ์ประเมิน 3 รอบ แล้วผู้วิจัยนำเกณฑ์ประเมินที่สร้างขึ้นนี้ไปสอบถามความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเกณฑ์ประเมินจากกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรในเขตการศึกษา 11 และ กรุงเทพมหานคร จำนวนตัวอย่างประชากร 102 คน และในการหาความตรงของเกณฑ์ประเมิน ผู้วิจัยได้เรียนเชิญให้ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 ที่เป็นผู้ชำนาญเกี่ยวกับหลักสูตรจริยศึกษา จำนวน 4 ท่าน ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 นำผลการประเมินโดยสรุปที่ได้เปรียบเทียบกับผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรจริยศึกษา จำนวน 11 ท่าน ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาโดยใช้เกณฑ์ประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนามัน ส่วนการหาความเที่ยงของเกณฑ์ประเมิน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 3 จำนวนและคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาโดยใช้เกณฑ์ประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนามันเช่นกัน นำผลที่ได้มาเปรียบเทียบหาความสอดคล้องแล้วรวมผู้ทรงคุณวุฒิทั้งกลุ่มที่ 2 และ 3

หาความเที่ยงของทั้งฉบับและในแต่ละด้าน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ผลการประเมินหลักสูตรจริยศึกษาของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 โดยใช้เกณฑ์ประเมินที่พิจารณาขึ้นจะเป็นสารสนเทศที่แสดงถึงคุณภาพของหลักสูตรจริยศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรจริยศึกษาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา พบว่ามีเกณฑ์ประเมินที่ผ่านการยอมรับของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น 116 ข้อ ใน 5 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านโครงสร้างของหลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ จุดประสงค์ มีประเด็นเกณฑ์หลัก 5 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย 13 ข้อ และเนื้อหาสาระและประสบการณ์ มีประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย 16 ข้อ
- 2) ด้านโอกาสในการเรียนรู้ มีประเด็นเกณฑ์หลัก 7 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย 21 ข้อ
- 3) ด้านสิ่งเร้า มีประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ มีประเด็นเกณฑ์ย่อย 11 ข้อ
- 4) ด้านสภาพการเรียนการสอน มีประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ มีประเด็นเกณฑ์ย่อย 10 ข้อ และ
- 5) ด้านการประเมินผล มีประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ มีประเด็นเกณฑ์ย่อย 17 ข้อ โดยมีประเด็นเกณฑ์ย่อยจากด้านจุดประสงค์ถูกคัดออก 1 ข้อ โดยรวมข้อ 1.1.5 ข. และ 1.1.5 ค. เข้าด้วยกันเป็น "1.1.5 ข. จุดประสงค์ที่สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการเพียงใจ เช่นสอดคล้องกับธรรมชาติ ความต้องการและพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กประถมศึกษา เป็นต้น" นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอให้มีการแก้ไขถ้อยคำ ในด้านโอกาสในการเรียนรู้ 1 ข้อ ได้แก่ข้อ 2.4 ข. เป็น "มีข้อเสนอแนะในการเตรียมสภาพสิ่งแวดล้อมทางบ้านจริยธรรมให้แก่เด็กเรียนหรือไม่เพียงใจ" และในด้านการเรียนการสอน 1 ข้อ ได้แก่ข้อ 4.4 ก. เป็น "วิธีการสอนที่ใช้เหมาะสมสอดคล้องกับหลักการปลูกฝังจริยธรรมเพียงใจ"

2. ผลการหาคุณภาพของเกณฑ์ประเมิน คือการหาความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความตรงของเกณฑ์ประเมิน โดยในส่วนของผลการหาความเป็นไปได้และความเหมาะสม พบว่ากลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรมีความเห็นว่าเกณฑ์ประเมินที่พิจารณา มีความเป็นไปได้และความเหมาะสมทุกข้อ ทั้งนี้เกณฑ์ประเมินทางด้านจุดประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ และโอกาสในการเรียนรู้ มีจำนวนข้อ

ของเกณฑ์ประเมินอยู่ในระดับมาก มากกว่าจำนวนข้อในระดับปานกลาง ส่วน
ทางด้านสภาพการเรียนรู้การสอนและการประเมินผล มีจำนวนข้อในระดับมาก
น้อยกว่าระดับปานกลาง

ในส่วนของการหาความตรงของเกณฑ์ประเมินพบว่า กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ
ทั้ง 2 กลุ่ม ได้ประเมินหลักสูตรจรรยาศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
2521 สอดคล้องกัน แนวทางการประเมินในคานสิ่งเรา ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ที่
ประเมินโดยใช้เกณฑ์ประเมินที่พัฒนาขึ้น ได้ผลการประเมินในระดับดี ($\bar{x} = 2.62$)
แก่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 ได้ประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.00$) ก็ตาม
แต่ไม่มีความแตกต่างกัน เพราะอยู่ระหว่างมาตรา 2.00 - 3.00 ด้วยกัน จึงถือได้ว่า
มีความสอดคล้องกัน แสดงว่า เกณฑ์ประเมินที่พัฒนามีความตรงตามสภาพ

ในส่วนของการหาความเที่ยงของเกณฑ์ประเมิน พบว่า กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ
ทั้งกลุ่มที่ 2 และ 3 ได้ประเมินหลักสูตรจรรยาศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน แสดงว่า เกณฑ์ประเมินที่พัฒนา
มีความเที่ยงและเมื่อนำผลการประเมินของทั้ง 2 กลุ่มมารวมกันหาความเที่ยงโดยใช้
สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)
พบว่า ความเที่ยงของเกณฑ์ประเมินทั้งฉบับเท่ากับ 0.73 และเมื่อแยกคำนวณในแต่ละ
ละกาน พบว่า คานจุดประสงค์มีค่าความเที่ยง 0.65 คานเนื้อหาสาระและประสพ
การณ์ มีค่าความเที่ยง 0.61 คานโอกาสในการเรียนรู้มีค่าความเที่ยง 0.81 คาน
สิ่งเรามีค่าความเที่ยง 0.87 คานสภาพการเรียนรู้การสอน มีค่าความเที่ยง 0.78
และคานการประเมินผลมีค่าความเที่ยง 0.96

กล่าวโดยสรุป เหนือประเด็นหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ที่ศึกษาขึ้นมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความตรง และความเที่ยง ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงได้แก่ประเด็นหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาที่สอดคล้อง ความวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ผลการประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า ทางด้านจุดประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ โอกาสในการเรียนรู้และการกำหนดสิ่งเร้า ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี ส่วน ด้านสภาพการเรียนการสอน และการประเมินผลได้ผลการประเมินอยู่ในระดับปาน กลาง

เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นของด้านที่ประเมิน พบว่า ในด้านจุด ประสงค์ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดีทุกข้อ ในด้านเนื้อหาสาระและประสบการณ์ มีประเด็นเกณฑ์ย่อย 2 ข้อ ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง คือ "1.2.4 การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์เป็นไปตาม ก. สภาพสังคมและมีสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ชักชวนใจให้เพียงพอ และ ค. พอเหมาะกับระยะเวลาและ กิจกรรมในหลักสูตรเพียงใด" นอกจากนี้ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี

ในด้านโอกาสในการเรียนรู้ มีประเด็นเกณฑ์หลักที่ได้รับการประเมินใน ระดับปานกลาง ได้แก่ "2.1 มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรจริยศึกษา และ 2.4 คำนึงถึงความพร้อมทางด้านร่างกายหรือสุขภาพ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน" ส่วนประเด็นเกณฑ์หลักที่ได้รับการประเมินในระดับดี แต่ประเด็นเกณฑ์ย่อยบางข้อ ได้รับการประเมินในระดับปานกลาง ได้แก่ "2.2 ค. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ ศึกษาด้วยตนเอง ทั้งวิชาการและการปฏิบัติโดยให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพียงใด 2.3 ก. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงข้อมูลย้อนกลับให้ทางโรงเรียนทราบ มากน้อยเพียงใด 2.6 ค. การปฏิบัติทางด้านจริยธรรมดำเนินไปตลอดการศึกษา

ของนักเรียนหรือไม่เพียงใด และ 2.7 ข. เปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่ต้องการปลูกฝังอย่างเท่าเทียมกันเพียงใด"

ในทำนองนี้ มีประเด็นที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง คือ "3.2 ง. มีข้อเสนอแนะในการใช้สื่อโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือไม่เพียงใด 3.3 ง. ให้แบบอย่างคนที่ประสบผลสำเร็จ และมีจริยธรรมตรงกับ ความสนใจของนักเรียนหรือไม่ และ 3.4 การเสริมแรง ก. มีข้อกำหนดให้ ครูใช้การเสริมแรงเกี่ยวกับผลการกระทำอย่างเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด โดย ระยะเวลา ป.1 - 3 ให้สิ่งเร้าภายนอก และระยะเวลา ป.4 - 6 ให้ความคุมตนเองเพิ่มขึ้น"

ในทำนองนี้ การเรียนการสอนมีเพียง 4.1 และ 4.2 เท่านั้นที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี นอกนั้นได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ "4.3 การประพฤติกฎบัตรของครูต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและชี้แนะให้แก่นักเรียน และ 4.4 มีข้อเสนอแนะวิธีการปลูกฝังจริยธรรม"

และในด้านการประเมินผลมีเพียงประเด็นเกณฑ์หลัก 5.1 ความว่า "มีคู่มือการวัดและประเมินผล" ที่ได้รับการประเมินในระดับดี แต่ก็มีประเด็นเกณฑ์ย่อยของ 5.1 คือข้อ ก. ความว่า "มีแนวเสนอนะการใช้ระเบียบการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนเพียงใด" ได้รับการประเมินในระดับปานกลาง นอกนั้นได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น ได้แก่ "5.2 มีเอกสารแสดงการวัดและประเมินผล 5.3 มีแนวการสร้างข้อทดสอบที่ดี และ 5.4 มีการสรุปผลและนำผลไปใช้"

ความพร้อมทางร่างกายหรือสุขภาพ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน" ส่วน ประเด็นเกณฑ์หลักที่ได้รับการประเมินในระดับดี แต่ประเด็นเกณฑ์ย่อยบางข้อได้รับการประเมินในระดับปานกลางได้แก่ " 2.2 ค. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองทั้งวิชาการและการปฏิบัติโดยให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนเพียงใด 2.3 ก. เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงข้อมูลย้อนกลับให้ทางโรงเรียนทราบอย่างน้อยเพียงใด 2.6 ค. การปฏิบัติทางค่านิยมจริยธรรมดำเนินไปตลอดการศึกษาของนักเรียนหรือไม่เพียงใด และ 2.7 ข. เปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ด้วยตนเองในสิ่งที่ต้องการปลูกฝังอย่างเท่าเทียมกันเพียงใด"

ในค่านิ่งแรก มีประเด็นที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลางคือ "3.2 ง. มีข้อเสนอแนะในการใช้สื่อโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือไม่เพียงใด 3.3 ง. ให้แบบอย่างคนที่ประสบผลสำเร็จ และมีจริยธรรมตรงกับ ความสนใจของนักเรียนหรือไม่ และ 3.4 การเสริมแรง ก. มีข้อกำหนดให้ครูใช้การเสริมแรงเกี่ยวกับผลการกระทำอย่างเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด โดยระยะ ป.1-3 ให้สิ่งเร้าภายนอก และระยะ ป.4-6 ให้ความคุมตนเองเพิ่มขึ้น

ในค่านสภาพการเรียนการสอนมีเพียง 4.1 และ 4.2 เท่านั้นที่ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี นอกนั้นได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ "4.3 การประพฤติกฎของครูต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียน และ 4.4 มีข้อเสนอแนะวิธีการปลูกฝังจริยธรรม"

และในค่านการประเมินผลมีเพียงประเด็นเกณฑ์หลัก 5.1 ความว่า "มีคู่มือ การวัดและประเมินผล" ที่ได้รับการประเมินในระดับดี แต่ก็มีประเด็นเกณฑ์ย่อยของ 5.1 คือข้อ ก. ความว่า "มีแนวเสนอนแนะการใช้ระเบียบการวัดและประเมินผลที่ ชัดเจนเพียงใด" ได้รับการประเมินในระดับปานกลาง นอกนั้นได้รับการประเมิน อยู่ในระดับปานกลางทั้งสิ้น ได้แก่ "5.2 มีเอกสารแสดงการวัดและประเมินผล 5.3 มีแนวการสร้างข้อทดสอบที่ดี และ 5.4 มีการสรุปผลและนำผลไปใช้"

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยได้สรุปประเด็นที่จะอภิปรายผลเป็น 4 ประเด็น คือ ผลการ พัฒนาเกณฑ์ประเมิน ผลการหาคุณภาพของเกณฑ์ประเมิน ผลการประเมินหลักสูตร จริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 และข้อสังเกตเกี่ยวกับการ นำเกณฑ์ประเมินไปใช้

ก. ผลการพัฒนาเกณฑ์ประเมิน

ผู้วิจัยได้รวบรวมผลการพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับ ประถมศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยเกณฑ์ประเมิน 5 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างของ หลักสูตร แบ่งออกเป็น 2 ส่วน มีจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระและประสบการณ์ ด้านโอกาสในการเรียนรู้ ด้านสิ่งเร้า ด้านสภาพการเรียนรู้การสอน และด้านการ ประเมินผล ประกอบไปด้วยประเด็นที่จะประเมินทั้งสิ้น 116 ข้อ เป็นประเด็น เกณฑ์หลัก 28 ข้อ และเป็นประเด็นเกณฑ์ย่อย 88 ข้อ โดยมีประเด็นเกณฑ์ย่อย จากด้านจุดประสงค์ถูกตัดออก 1 ข้อ ปรากฏข้อค้นพบและข้อสังเกตที่สำคัญของเกณฑ์ ประเมินแต่ละด้านที่เป็นผลของการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

1. เกณฑ์ประเมินด้านโครงสร้างของหลักสูตร มีองค์ประกอบที่จะ ประเมิน 2 ส่วนคือ จุดประสงค์ กับเนื้อหาสาระและประสบการณ์ มีข้อค้นพบดังนี้

1.1 จุดประสงค์ เกณฑ์ประเมินในส่วนของจุดประสงค์ประกอบ ไปด้วย ประเด็นเกณฑ์หลัก 5 ข้อ และประเด็นเกณฑ์ย่อย 13 ข้อ แม้ประเด็น เกณฑ์ย่อยจะถูกตัดออกไป 1 ข้อ แต่ก็ไม่เป็นปัญหาต่อภาพรวมของเกณฑ์ประเมิน ทั้งนี้ เพราะข้อที่ตัดออกมีข้อความซ้ำซ้อนกับข้ออื่น ดังนั้นเกณฑ์ประเมินทางด้านจุดประสงค์ จึงเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร จึงกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยในส่วนนี้สามารถนำไปใช้ประเมินหลักสูตรจริยศึกษา เพื่อให้ได้สารสนเทศ ในการพัฒนาหลักสูตรจริยศึกษาได้อย่างครอบคลุมและเพียงพอ โดยที่เกณฑ์ประเมิน ทางด้านจุดประสงค์ระบุดังความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม เจตนารมณ์

ของหลักสูตรประถมศึกษา ความต้องการตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยา
 ทัศนศาสตร์ที่เหมาะสมกับวัย นอกจากนี้ยังระบุถึงความครอบคลุมตามการจำแนก
 จุดประสงค์ของการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม

พิจารณาเกณฑ์ประเมินทางค่านิยมจุดประสงค์จะเห็นได้ว่ามีลักษณะกว้างและ
 ครอบคลุม ซึ่ง สุมิตร คุณานุกร (2518 : 62) มีความเห็นว่า "ลักษณะดังกล่าว
 ไม่มีข้อเสียแต่ประการใด" ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิวิสร บุญญานันท์
 (สัมภาษณ์) ที่ให้ความเห็นว่า การกำหนดเกณฑ์ประเมินหลักสูตรควรตั้งเกณฑ์ประเมิน
 ที่เป็นกลาง ๆ เพื่อว่าเมื่อประเด็นย่อยหรือเฉพาะเปลี่ยนแปลงไปก็จะต้องไม่กระทบต่อ
 เกณฑ์ประเมินที่สร้างขึ้นนี้ เช่น เกณฑ์ประเมินที่ว่า สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ
 หลักสูตรประถมศึกษา ถ้าหากสมมติว่า เจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 เปลี่ยนแปลงไปเป็นเจตนารมณ์ใหม่ เป็นหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2530 เกณฑ์ประเมินข้อนี้ก็ยังใช้ได้อยู่เช่นเดิม เป็นต้น

พิจารณาในแง่ของหลักสูตรที่ดีควรจะกำหนดจุดประสงค์อย่างไรแล้ว พบว่า
 ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกับเกณฑ์ประเมินที่ทัศนาร์เซน ช่าง บิวศรี (2504 :
 18-19) ที่ให้หลักเกณฑ์การกำหนดจุดประสงค์ไว้ 5 ประการคือ 1) สอดคล้องกับ
 ความต้องการของสังคม 2) สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก 3) สอดคล้องกับ
 หลักการปกครองของประเทศ 4) สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายข้ออื่น และ 5) สามารถ
 นำมาปฏิบัติได้ และไม่ว่าจะเป็นทาบ (Taba 1962 : 12) โบแชมป์
 (Beauchamp 1968 : 145) หรือ เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and
 Alexander 1974 : 153) ต่างก็ให้ข้อเสนอแนะตรงกันว่า การกำหนดจุดประสงค์
 ของหลักสูตรจะต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากสภาพปัญหาและความต้องการ
 ของผู้เรียนและสังคม และในส่วนของความมุ่งมั่นที่จะเสนอแนวทางในการนำไปปฏิบัติ
 นั้น กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตั้งคณะกรรมการทำงานยกวาง
 หลักการ และวิธีการจัดจรรยาศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งตั้งหลักการไว้ว่าจะจัดจรรยาศึกษา
 ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520
 (วีระยุทธ วิเชียรโชติ และคณะ 2521 : 3) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการ
 การประถมศึกษาแห่งชาติ ยังเสนอว่า "ปรัชญา วัตถุประสงค์ และนโยบายเป็น

เครื่องกำหนดทิศทางและจุดหมายปลายทางของการกระทำที่พึงประสงค์" จึงสรุปได้ว่า
เกณฑ์ประเมินทางบ้านจุดประสงค์สอดคล้องกับการกำหนดจุดประสงค์ที่ดีของหลักสูตร

พิจารณาในแง่การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรจรรยาศึกษาในระดับประถมศึกษา
ศึกษาก็เป็นเกณฑ์ประเมินที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยและสนับสนุน เช่น เกณฑ์ประเมินที่ระบุ
จุดประสงค์ครอบคลุมการจำแนกจุดประสงค์ของการศึกษา ซึ่งสงบ ลักษณะ (2526 :
49-50) ให้ความเห็นสอดคล้องว่า การสอนจริยธรรมให้ได้ดี จะต้องสามารถ
ทำให้เกิดคุณสมบัติ 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย
ซึ่งตรงกับความเห็นของ สุมิตร คุณานุกร (2518 : 56) ที่เห็นความสมบูรณ์ของการ
กำหนดจุดประสงค์ทางการศึกษาไม่เน้นด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป หรือไม่ได้เน้นใน
ทางด้านใด

เกณฑ์ประเมินที่มุ่งส่งเสริมค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม
โดยให้รู้และเข้าใจว่าสิ่งใดควรอนุรักษ์ และรู้จักสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้ก้าวหน้า
จุดประสงค์เช่นนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ หนัส หันนาคินทร์ (2526 : 125-126)
ที่เห็นว่าค่านิยมและจริยธรรมมี 2 เรื่อง คือ ค่านิยมหรือจริยธรรมที่จำเป็นจะต้องรีบ
ปลูกฝังหรือค่านิยมอันเป็นที่ยอมรับกันแล้วในสังคมนั้น ๆ อย่างหนึ่ง และค่านิยมที่มีลักษณะ
ต้องค่อยเป็นค่อยไป ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (2521 : 3) มีความเห็นเช่นเดียว
กันว่า "การสอนจริยธรรมแก่นักเรียนควรจะคำนึงว่าสิ่งที่ควรประพฤตินั้นควรปฏิบัติใน
กรณีใด ในสถานการณ์ใด ในโอกาสหรือเวลาใด เมื่อเราจะสอนจริยธรรมแก่นักเรียน
ในปัจจุบัน เราจะต้องรู้สภาพบ้านเมืองว่าประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา
หลักจริยธรรมทั้งปวงที่จะสอนจึงต้องสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ"

นอกจากนี้ในส่วนของเกณฑ์ประเมินที่ระบุถึงจุดประสงค์ที่สอดคล้องกับความ
ต้องการตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้และเหมาะสมกับวัยนั้น คงเดือน หันจุมนาวัน
(2526 : 43) มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า "โรงเรียนควรใช้ความรู้ทางพฤติกรรม-
ศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะทางจิตวิทยาในการพัฒนาจริยธรรมของเด็กให้
มากที่สุด" ซึ่งทางกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้คำนึงถึงในการจัดกิจกรรม

สร้างนิสัยให้เหมาะสมกับวัยประถมศึกษาและเขียนไว้ในคู่มือปฏิบัติการกิจกรรมสร้างนิสัย
สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา (กรมวิชาการ 2523 : 3)

1.2 เนื้อหาสาระและประสบการณ์ เกณฑ์ประเมินในส่วนของเนื้อหา
สาระและประสบการณ์ประกอบด้วยประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย
16 ข้อ ผลการวิจัยในส่วนนี้ช่วยให้ได้เกณฑ์ประเมินที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันของกลุ่ม
ผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร ไม่มีข้อเสนอแนะให้ลดหรือเพิ่มเกณฑ์
ประเมินข้อใด เกณฑ์ประเมินทางค่านี้อาสาและประสบการณ์ประกอบไปด้วย
เนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่มีความครอบคลุมจุดประสงค์ของหลักสูตรจริยศึกษา
ความต่อเนื่อง ความถูกต้อง และการปรับให้เหมาะสม

พิจารณาในแง่ของการกำหนดเนื้อหาสาระที่ศึกษาว่าส่วนใหญ่มีความ
เห็นสอดคล้องกับเกณฑ์ประเมินที่พัฒนา เช่น สุมิตร คุชานุกร (2518 : 82, 87,
97 และ 102) สังค อุทรานันท์ (2527 : 169, 174-175 และ 225) สันต์
ธรรมบำรุง (2527 : 54 และ 61) และ ทาบา (Taba 1962 : 267-284)
เป็นต้น และจะเห็นได้ว่าการปรับหรือพัฒนาหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของ
ท้องถิ่นเป็นสิ่งหนึ่งที่นักพัฒนาหลักสูตรเห็นด้วย ดังจะเห็นได้จากหนังสือคู่มือการใช้
หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกรมวิชาการ ที่ได้เสนอแนวทางการ
พัฒนาหลักสูตรเพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่น (2521 : 26-27) เมื่อเนื้อหา
สาระและประสบการณ์ที่จัดสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ อีกทั้งเกณฑ์ประเมินทาง
ค่านี้อาสาและประสบการณ์ที่มีความเหมาะสมกับการกำหนดเนื้อหาสาระในหลักสูตรจริยศึกษา
ดังนั้นเกณฑ์ประเมินทางค่านี้อาสาและประสบการณ์จึงเป็นเกณฑ์ประเมินที่เหมาะสม
กับการกำหนดหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาเช่นกัน

2. เกณฑ์ประเมินค่านี้อาสาในการเรียนรู้ เกณฑ์ประเมินในค่านี้อาสาประกอบด้วย
ประเด็นเกณฑ์หลัก 7 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย 21 ข้อ ผลการวิจัยในส่วนนี้ทำให้
ได้เกณฑ์ประเมินที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรมีความเห็นสอดคล้องกัน
ว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์ประเมินทุกข้อ โดยไม่มีข้อเสนอแนะให้ลดหรือเพิ่มเกณฑ์ประเมิน
ข้อใด เพียงแต่มีการปรับคำพูดเพียงบางข้อเพื่อให้ได้ข้อความที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เกณฑ์-

ประเมินในส่วนนี้ประกอบด้วยประเด็นหลักคือ มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
 จริยศึกษา ให้ความสำคัญแก่วิชาและพฤติกรรมนักเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม
 คำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน มีส่วนของจริยธรรมที่ผสมผสานกับกลุ่มวิชาอื่น มีการ
 ปฏิบัติโดยสม่ำเสมอและมีเอกสารเสนอแนะให้นักเรียนรู้จักตัดสินใจ

พิจารณาเกณฑ์ประเมินทางค่านโอกาสในการเรียนรู้ของหลักสูตร
 จริยศึกษาในระดับประถมศึกษา พบว่าสอดคล้องกับแนวความคิดของนักการศึกษา
 ส่วนใหญ่ เช่น สมพงษ์ พงษ์สุรย์ (2521 : 17) เห็นว่า "การสร้างนิสัยเป็นเรื่อง
 ที่จะต้องทำบ่อย ๆ และทำเป็นหมู่คณะ" อ่ำไพ สุจริตกุล (2527 : 4) ที่เสนอว่า
 "ต้องอาศัยครูทุกคนเป็นผู้สอน ทั้งการสอนในวิชาจริยศึกษาโดยตรงและการนำไปสอน
 ให้สัมพันธ์กับมวลประสบการณ์ในกลุ่มวิชาอื่นให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้" และ หันส์
 หันนาคินทร์ (2523 : 125-126) ให้หลักเกณฑ์การสอนจริยธรรมและค่านิยมว่า
 ให้เพิ่งเล็งถึงการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหา และควรได้กระทำในทุกระดับชั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ในส่วนของการให้ความสำคัญแก่วิชา และให้ชุมชนมีส่วนร่วม
 นั้น พบว่าความแผนการศึกษาแห่งชาติที่ผ่านมามากมายทั้งระดับต่างก็ให้ความสำคัญแก่จริยศึกษา
 มาก จะเห็นได้จากการกำหนดให้ผู้เรียนมีบุคลิกลักษณะของคนที่มีคุณธรรมตามต้องการ
 และนักการศึกษาที่จัดการศึกษาก็ได้ให้ความสำคัญแก่จริยศึกษามาก ดังเห็นได้จากการ
 จัดให้มีการอบรม ประชุม สัมมนา ตลอดจนการวิจัยเพื่อพัฒนาจริยศึกษา อย่างเช่น
 การอบรมครูประจำการในการสอนจริยศึกษา ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ของมูลนิธิ
 เผยแพร่ชีวิตประเสริฐ ของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ของกรมวิชาการ
 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และของกรมการศาสนา เป็นต้น
 แต่เมื่อแนวคิดและนโยบายเหล่านี้มาถึงในระดับหลักสูตรและโรงเรียน กลับพบว่า
 การให้ความสำคัญของหลักสูตรจริยศึกษาที่มีปัญหา ดังเช่น ในการสัมมนาเรื่อง
 การพัฒนาจริยศึกษาของวิทยาลัยครู เมื่อวันที่ 6-10 สิงหาคม 2522 ณ ห้องประชุม
 ยูนิเซฟ กรุงเทพฯ ที่ประชุมกลุ่มย่อยได้เสนอปัญหาพอสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารยังให้ความสนใจต่อการพัฒนาจริยศึกษาไม่เท่าที่ควร
  2. ครูอาจารย์ ยังมีพฤติกรรมทางจริยศึกษาไม่เพียงพอต่อการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและชุมชน
  3. บุคลากรด้านอื่น ๆ ไม่ให้ความร่วมมือในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจริยศึกษาเท่าที่ควร
  4. นักเรียนยังมีพฤติกรรมทางจริยศึกษาไม่ดีพอ
  5. สภาพแวดล้อมทั้งภายในสถานศึกษาและสิ่งแวดล้อมภายนอกยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาจริยศึกษาดีพอ ฯลฯ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2522 : 94-112)
- จากปัญหาของการจัดจริยศึกษาดังกล่าว สุมาน อมรวิวัฒน์ (2526 : 43-54) เรียกร้องให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ให้รวมกำลังเพื่อเป็นคณะปฏิบัติการกิจในเรื่องของการสร้างเสริมศีลธรรมแก่นักเรียนอย่างจริงจัง ทั้งยังเน้นให้บ้าน โรงเรียน วัด องค์กร สถาบัน สมาคม และมหาวิทยาลัย มีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันในการพัฒนาชีวิตและจิตใจของเยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดวงเคื่อน หันสมนาวัน (2526 : 61) ที่ว่า "ในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น จะต้องพัฒนาจิตใจหลาย ๆ ด้าน... จึงเห็นได้ว่าครูอาจารย์ทุกฝ่ายจะต้องเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่เด็กไม่ทางตรงก็ทางอ้อม โดยจะต้องกระทำการพัฒนาที่ประสานสอดคล้องกัน และเสริมกันให้สมบูรณ์" ดังนั้นเกณฑ์ประเมินทางค่านโอกาสในการเรียนรู้จึงเหมาะเป็นเกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา

3. เกณฑ์ประเมินค่านสิ่งเร้า เกณฑ์ประเมินในค่านสิ่งเร้าประกอบด้วยประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย 11 ข้อ ผลการวิจัยในส่วนนี้ทำให้ได้เกณฑ์ประเมินที่ทั้งกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรมีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรให้เป็นเกณฑ์ประเมินทุกข้อ โดยไม่มีข้อเสนอแนะให้ลดหรือเพิ่มเกณฑ์ประเมินข้อใด เกณฑ์ประเมินในส่วนนี้ประกอบด้วย การจัดสถานที่เหมาะสม มีเอกสารหลักสูตรเพื่อเป็นเครื่องชี้แนะและช่วยครู เสนอประเด็นและปัญหาหลาย ๆ ด้านเกี่ยวกับจริยธรรม และมีข้อเสนอนแนะในการเสริมแรง

พิจารณาเกณฑ์ประเมินในแง่ของการจัดสิ่งเร้าที่ดีของหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาแล้วสอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาส่วนใหญ่ เช่น โคลเบอร์ก (Kohlberg 1976 : 31) เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนจะสามารถพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนได้ โดยอัตโนมัติ ทำให้นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูง แต่ในขณะเดียวกันอาจจะมีการแทรกแซงจากสิ่งแวดล้อมทางบ้าน สังคม ชุมชน สื่อมวลชน และลักษณะปฏิสัมพันธ์ของบุคคลที่เป็นตัวแบบด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ซาเลียง วุฒิจันทร์ (2524 : 101) ที่เห็นว่า "ควรมีสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อจริยศึกษา" ซึ่งกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้เห็นความสำคัญจึงได้เสนอแนะไว้ในคู่มือปฏิบัติการกรมสร้างวินัยสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา โดยเสนอแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็ก เช่น สร้างสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็ก ให้เด็กสามารถถูกซึมซับค่านิยมที่คองการปลูกฝังให้เด็กได้อยู่ใกล้คลึงกับตัวอย่างที่ดีและแสวงหาแบบอย่างวัชนธรรมที่ดีงาม และชี้แนะให้เด็กเข้าใจเป็นต้น (กรมวิชาการ 2523 : 3-4)

นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวกับควรมีเอกสารหลักสูตรและข้อเสนอแนะในการเสริมแรงนั้น มีงานวิจัยของ อุดิต สียะวณิช (2523 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักเรียนในชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มีเอกสารทางคำสอนศึกษาประกอบการเรียน มีความรู้แตกต่างกับนักเรียนที่ไม่มีเอกสารประกอบการเรียน ซึ่งทำให้เห็นว่า ยังมีเอกสารหลักสูตรขยายหลักสูตรให้กระจำมากขึ้นเท่าไร จะยิ่งทำให้การนำหลักสูตรไปใช้ของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น (สุมิตร คุชานุกร 2518 : 130 - 131) ความเห็นนี้สอดคล้องกับ สังก อุทรานันท์ (2527 : 267) ว่า "ถ้าหากไม่มีการจัดทำแผนการสอน การใช้หลักสูตรก็จะเป็นไปอย่างไม่มีจุดหมายปลายทางก่อให้เกิดการเสียเวลา หรือบกพร่องในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมาก อันจะส่งผลต่อความล้มเหลวของหลักสูตรในที่สุด"

4. เกณฑ์ประเมินด้านสภาพการเรียนการสอน เกณฑ์ประเมินในส่วนนี้ประกอบด้วยประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย 10 ข้อ ผลการวิจัยในส่วนนี้ทำให้ได้เกณฑ์ประเมินที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร มีความเห็นสอดคล้องกันว่าสมควรใช้เป็นเกณฑ์ประเมินทุกข้อ โดยไม่มีข้อเสนอแนะให้ลดหรือเพิ่มเกณฑ์ประเมินข้อใด เพียงแต่มีการปรับปรุงคำของเกณฑ์ประเมินบางข้อให้มีความรัดกุมยิ่งขึ้น เกณฑ์ประเมินในส่วนนี้ประกอบด้วย ด้านทฤษฎี ด้านการปฏิบัติและการ

วิเคราะห์ผลของการปฏิบัติ การสอนเป็นภาคปฏิบัติมากกว่าจดจำเนื้อหา การปฏิบัติของครูต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝัง และมีข้อเสนอแนะวิธีปลูกฝังจริยธรรม

พิจารณาในแง่ของการจัดสภาพการเรียนการสอนของหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ พบว่าสอดคล้องกับแนวความคิดของนักการศึกษาส่วนใหญ่ เช่น เกณฑ์ประเมินที่ว่า การสอนเป็นภาคปฏิบัติมากกว่าจดจำเนื้อหา ตรงกับแนวคิดของ วิจิตร สินศิริ (2522 : 45) ว่า "การจะปลูกฝังให้มนุษย์พัฒนาในด้านจริยะนั้นจะต้องปฏิบัติและที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่ว่า การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" และสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แคมมณี (2530 : 74) ที่ให้แนวทางในการส่งเสริมการปฏิบัติให้มากขึ้น ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการก็ได้เห็นความสำคัญจึงได้เสนอกิจกรรมสร้างนิสัย ตั้งแต่ชั้น ป.1 - ป.6 ไว้ 6 ประการ คือ

1. กิจกรรมเน้นพัฒนาทางสุขภาพกายและใจ
2. กิจกรรมเน้นพัฒนาทางสติปัญญา
3. กิจกรรมเน้นพัฒนาทางสังคม
4. กิจกรรมเน้นพัฒนาทางศิลปะและวัฒนธรรม
5. กิจกรรมเน้นพัฒนาทางจริยธรรมและขนบธรรมเนียม ประเพณี และ
6. กิจกรรมเน้นความสนใจเกี่ยวกับสถานที่และอาชีพของชุมชน (กรมวิชาการ 2521 : 350-379)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติของครูให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังแก่นักเรียนนั้น ทิศนา แคมมณี (2530 : 75) สนับสนุนว่า "สิ่งที่เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดคือการเลียนแบบจากตัวอย่างที่ดี ๆ " ซึ่ง โกลด์ มีคุณ (ม.ป.ป. : 8-10) ได้ใช้ทฤษฎีของเมาเออร์ (Mowrer) สรุปว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ที่ทำให้เขาพอใจ ฉะนั้นถ้าในช่วงของการพัฒนาจริยธรรมและลักษณะต่าง ๆ เด็กได้อยู่ในสภาพแวดล้อมอันประกอบไปด้วยผู้ใหญ่ซึ่งมีค่านิยมถูกต้อง มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง เด็กก็จะมีตัวแบบเพื่อการเทียบเคียงที่ดี และทำให้เขาได้มีโอกาสรับเอาคุณลักษณะคุณความดีเหล่านั้นไว้เป็นของตน ความคิดนี้สอดคล้องกับความคิดของ พันส์ หันนาคินท์ (2526 : 129) และเห็นเพิ่มเติมว่า "เมื่อเป็นเช่นนี้ต้องเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและครูที่จะต้องเป็นองค์กร และบุคคลสำคัญที่จะทำหน้าที่เป็นแบบอย่างของความประพฤติที่ดี" ทั้งนี้เพราะจากการวิจัยให้ผลว่าเด็กเลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่มากกว่าที่จะทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ (Bryan and Walbeck 1970 : 747) ดังนั้น "ครูต้อง

ก้าวหน้าทางจิตใจก่อน เมื่อมีต้นทุนอยู่ในกระเป๋ามากพอ ก็จะสามารถแจกจ่ายหรือ
 ชี้นำเด็กได้ มิใช่เดินไปพร้อมเด็ก หรือเดินทางหลังเด็ก เพราะถ้าเด็กฉันทวิชา
 ในตัวครูล่วง การสอนคือธรรมจะล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงตั้งแต่เริ่มสอนทีเดียว"

(สมทรง ปุณฺณฤทธิ 2524 : 2)

5. เกณฑ์ประเมินค่าการประเมินผล เกณฑ์ประเมินในส่วนนี้ประกอบด้วย
 ประเด็นเกณฑ์หลัก 4 ข้อ ประเด็นเกณฑ์ย่อย 17 ข้อ ผลการวิจัยในส่วนนี้ทำให้ได้
 เกณฑ์ประเมินที่กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิและกลุ่มผู้ปฏิบัติการในหลักสูตรมีความเห็นสอดคล้องกัน
 ว่าสมควรใช้ เป็นเกณฑ์ประเมินทุกข้อ โดยไม่มีข้อเสนอนะโหลกหรือเพิ่มเกณฑ์ประเมิน
 ข้อใด เกณฑ์ประเมินในส่วนนี้ประกอบด้วย มีเอกสารที่เป็นคู่มือเสนอนะโหลกวิธีและมี
 แนวทางสร้างข้อทดสอบที่ดี ตลอดจนมีการสรุปผลและนำผลไปใช้

พิจารณาในแง่ของการประเมินผลของหลักสูตรวิจัยศึกษาในระดับประถม
 ศึกษานั้น สุนน อมรวิวัฒน์ (2530 : 15-16) ใ้ชี้ให้เห็นว่าทั้งครูและนักเรียน
 ยังเข้าใจผิดเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการเรียนการสอนอยู่มาก โดยคิดถึง
 แต่การสอบเพียงอย่างเดียว ทำอย่างไรจึงจะสามารถวัดเครื่องมือและกระบวนการ
 สอนให้กลมกลืนไปกับกระบวนการสอน ลดความยิ่งใหญ่ของกระบวนการสอบให้เป็น
 รองการสอบ และให้ครูสามารถใช้เครื่องมือ วิธีการหลาย ๆ แบบในการวัดและ
 ประเมินผลการเรียน และเมื่อเป็นการวัดและประเมินผลทางค่านิยมวิชาซึ่งมีปัญหามาก
 ดังเอกสารเผยแพร่รายงานการประชุมชื่อ Moral Education in Asia :
 Promotional Strategies and Evaluation Techniques ของ UNESCO
 ที่จัดประชุมเกี่ยวกับจริยศึกษาในเอเชียที่กรุงโคเกียวก โคเสนอบัญญัติที่พบในการ
 ประเมินผลจริยศึกษาโดยสรุปดังนี้

1. ความยากลำบากในการกำหนดเกณฑ์ปรารภของจริยศึกษาและแปล
 ออกเป็นพฤติกรรมของนักเรียนที่ครูสังเกตได้
2. ความยากลำบากในการสร้างเกณฑ์สำหรับประเมินผลที่ได้จากจริยศึกษา
3. เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือไม่เพียงพอ

4. ครูขาดทักษะในการประเมินผลผลิตของจริยศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ
5. ขาดการฝึกอบรมครูให้สามารถจักเตรียมวัสดุและเครื่องมือในการประเมินผลจริยศึกษา
6. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและสถาบันทางสังคมอื่นไม่เพียงพอที่จะมีอิทธิพลในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน
7. ครูขาดความสนใจและขาดกำลังใจ
8. ภาษาที่ใช้ในเครื่องมือมีมากเกินไป
9. ความยากลำบากที่จะใช้เครื่องมือประเมินผลที่เป็นอิสระจากวัฒนธรรม
10. ความยากลำบากในการใช้ผลการประเมินพฤติกรรมนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
11. ขาดแคลนเอกสารในการประเมินผลจริยศึกษาที่เป็นภาษาประจำชาติ
12. งานวิจัยทางด้านการศึกษาประเมิน จริยศึกษายังมีน้อยไม่เพียงพอ
13. อัตราส่วนระหว่างครูและนักเรียนยังสูง
14. การให้ความสำคัญแก่วิชาที่ส่งเสริมค่านิยมมากเกินไป

(ACEID 1979 : 13)

ปัญหาที่เสนอจากการประชุมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สงบ ลักษณะ (2526 : 33-34) ที่เห็นว่าการวัดผลคุณลักษณะทางด้านความรู้สึกไม่กว้างขวางเท่าที่ควร อาจเกิดขึ้นในสภาพต่อไปนี้

1. ในการจัดการเรียนการสอนบางครั้งก็ไม่ได้วางแผนล่วงหน้าว่าจะให้เกิดลักษณะด้านการรู้สึกอะไรบ้าง บางครั้งก็ถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หลังจากเรียนวิทยาการทาง ๆ ไปแล้ว ผนวกกับการขาดเทคนิคและเครื่องมือการวัดผลที่ดี นักการศึกษาส่วนหนึ่งจึงละเลยการวัดผลค่านิยม ทำให้ไม่ทราบว่ามีนักเรียนเกิดคุณสมบัตินี้มากน้อยเพียงใด เป็นที่พอใจหรือไม่ ...

ในการวัดผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นี้แตกต่างไปจากเดิมมาก จะทำให้โรงเรียนและผู้ประเมินมีปัญหา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2526 : 66) ก็ยอมรับว่า

การวัดผลและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรใหม่ได้ช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงการวัดผลค่านอื่น ๆ มากขึ้น โดยไม่มุ่งแคค่านพุทธนิสัยเพียงอย่างเดียว และเป็นการวัดตามจุดประสงค์หลักสูตรกำหนดไว้มากขึ้น แต่ก็มีปัญหาที่สำคัญก็คือ ครูผู้สอนยังไม่สามารถวัดให้ครอบคลุมความสามารถของเด็กทั้ง 3 ด้าน ที่กล่าวมาแล้วได้ เพราะขาดเครื่องมือและความเข้าใจในการประเมินผลการเรียน

จากปัญหาดังกล่าวของวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้เขียนข้อเสนอแนะ ในโครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการเรียนการสอนจริยธรรม ดังนี้

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของการเรียนการสอนคือการวัดผล ประเมินผล การมีเครื่องมือและเทคนิควิธีวัดจริยธรรมที่เหมาะสม จะช่วยให้ครูได้ทราบระดับพัฒนาการก้าวหน้าทางจริยธรรม และความบกพร่องทางจริยธรรมของนักเรียนในความรับผิดชอบของตนได้อย่างเหมาะสม ผลของการวัดผลนอกจากจะใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนใหม่ระดับที่ส่งปรารภมาแล้วก็ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้ นักเรียนทราบสถานะของตนและทำให้เกิดการปรับปรุงตนเองจนบรรลุความสำเร็จทางระดับพฤติกรรม จริยธรรมให้เป็นที่พอใจได้ (กรมวิชาการ 2526 : 71)

จากปัญหาต่าง ๆ ของการวัดและประเมินผลจริยศึกษา จึงทำให้เกณฑ์ประเมินค่านการประเมินผลมีประเด็นที่จะประเมินดังกล่าวเพื่อมั่นใจได้ว่าจะแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ ทำให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามต้องการ

โดยสรุปแล้วเกณฑ์ประเมินที่ได้จากการวิจัยนี้มีความครอบคลุมสิ่งที่จะประเมิน ทั้งนี้เพราะแบ่งค่านต่าง ๆ ที่จะประเมินตามองค์ประกอบของหลักสูตร และจากผลการวิจัยทั้งในส่วนที่ใช้เทคนิคเคลฟาย ซึ่งพบว่ามีเกณฑ์ประเมินที่ควรคัดออกเพียงข้อเดียว แต่ไม่มีข้อเสนอแนะให้เพิ่มประเด็นที่จะเป็นเกณฑ์ประเมิน เพียงแต่มีการปรับปรุงการใช้คำในเกณฑ์ประเมินบางข้อเท่านั้น และในส่วนที่ได้จากการ

ศึกษาความเห็นจากกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ที่นำเกณฑ์ประเมินไปประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันเหมือนกับกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรว่า เป็นเกณฑ์ประเมินที่มีความเป็นไปได้และความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่านต่าง ๆ ที่เป็นกรอบแนวคิดนี้ นำมาจากแนวคิดของ คอริส กาว (Doris T. Gow) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ และจากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถทางค่านจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาอย่างแท้จริง จึงทำให้เชื่อได้ว่าเกณฑ์ประเมินที่พัฒนาขึ้นนี้มีความครอบคลุมในสิ่งที่ต้องการจะประเมิน และเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร

ช. ผลการหาคุณภาพของเกณฑ์ประเมิน

การหาคุณภาพของเกณฑ์ประเมินนั้นผู้วิจัยได้นำเกณฑ์ประเมินที่สร้างขึ้นนี้ไปสอบถามกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร ถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเกณฑ์ประเมินส่วนการหาความตรงของเกณฑ์ประเมินนั้น ผู้วิจัยได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 ที่เป็นผู้ชำนาญเกี่ยวกับหลักสูตรจริยศึกษา ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยใช้เกณฑ์ประเมินของตนเอง แล้วนำผลการประเมินโดยสรุปที่ได้เปรียบเทียบกับผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับหลักสูตรจริยศึกษาซึ่งประเมินโดยใช้เกณฑ์ประเมินที่สร้างขึ้นปรากฏข้อค้นพบและข้อสังเกตที่สำคัญดังนี้

1. ผลจากการสอบถามความเป็นไปได้และความเหมาะสมของเกณฑ์ประเมิน พบว่าผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรมีความเห็นต่อประเด็นที่จะประเมินจากจุดประสงค์จนถึงการประเมินผลนั้น ในค่านแรก ๆ ใกล้เคียงจุดประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์ และโอกาสในการเรียนรู้ มีจำนวนข้ออยู่ในระดับมาก มากกว่าระดับปานกลาง และจะลดหลั่นลงมาเรื่อย ๆ คือสิ่งแรกมีจำนวนข้อในระดับมากใกล้เคียงกับจำนวนข้อในระดับปานกลาง จนถึงสภาพการเรียนรู้การสอนและการประเมินผล มีจำนวนข้อในระดับ

ปานกลาง มากกว่าในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นกลุ่มครูเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ พบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกัน ซึ่งความคิดเห็นทอเกณฑ์ ประเมินทางค่านักประสงค์ เนื้อหาสาระและประสบการณ์และโอกาสในการเรียนรู้ ว่าเป็นไปได้อย่างดีและความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มากกว่า ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่าเกณฑ์ประเมินทางค่านักเหล่านี้ สร้างขึ้นจากหลักการสร้างหลักสูตร ที่ดีและตามหลักของหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ ทางจริยศึกษา และอีกประการหนึ่งตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 นั้น ได้เขียนไว้ตรงกับเกณฑ์ประเมิน และตัวหลักสูตรจริยศึกษานั้นได้จากการระดม ความคิดของผู้ทรงคุณวุฒิทางค่านักต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 อีกทั้งทางกรมวิชาการยังเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนำไปประยุกต์หรือ พัฒนาให้เกิดประโยชน์เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นได้ (กรมวิชาการ 2521 : 26-27) ส่วนเกณฑ์ประเมินทางค่านักสิ่งเร้า สภาพการเรียนการสอน และการ ประเมินผลนั้น กลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรเห็นว่าเป็นไปได้อย่างดีและความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลางมากกว่าระดับมากตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในส่วนนี้ สิ่งที่กำหนดไว้ในเอกสารหลักสูตร และการปฏิบัติจริงไม่ลยจะสอดคล้องกัน ทั้งนี้ ก็เพราะช่องว่างระหว่างผู้พัฒนาหลักสูตรกับผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรยังมีอยู่ ผู้นำหลักสูตร ไปใช้จึงยังสับสนและเบี่ยงเบนไปจากความต้องการของผู้พัฒนาหลักสูตรได้ ซึ่งสอดคล้อง กับความเห็นของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2527 : 9) ที่ว่า "งานที่ยากมากของการ ปรับปรุงหลักสูตรคือ การเลือกเนื้อหาสาระและการจัดสัดส่วนของเนื้อหาสาระในแต่ละ กลุ่มประสบการณ์ของโครงสร้างหลักสูตรและงานที่ยากที่สุดคือ การนำหลักสูตรไปใช้ให้ เกิดผลตรงตามจุดประสงค์ของการปรับปรุง" และโบแชมป์ (Beauchamp 1975 : 165) ได้ชี้ให้เห็นเช่นกันว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การนำหลักสูตรไปใช้ยังมี จุดอ่อนอยู่มาก เพราะส่วนใหญ่เมื่อพัฒนาหลักสูตรเรียบร้อยแล้วก็จะไม่ได้ทำการ วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นระบบเลย

2. ผลจากการทดสอบความตรงของเกณฑ์ประเมินโดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

2 กลุ่ม ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

ผลการประเมินปรากฏว่า สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน คือค่าสูงก็สูงด้วยกัน ค่าต่ำก็ต่ำด้วยกัน จึงเห็นได้ว่าเกณฑ์ประเมินที่พัฒนานี้ แม้จะใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 กลุ่มประเมินหลักสูตรเดียวกัน โดยกลุ่มหนึ่งประเมินโดยใช้เกณฑ์ประเมินที่พัฒนา ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งประเมินโดยใช้เกณฑ์ประเมินของท่านเหล่านั้นเองก็ตาม ผลการประเมินก็ยังสอดคล้องกัน อันเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า เกณฑ์ประเมินนี้มีความตรง คือสามารถวัดได้ตรงตามสภาพที่เป็นจริงของหลักสูตรที่ประเมิน

ผลจากการทดสอบความเที่ยงของเกณฑ์ประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มที่ 2 และ 3 ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยใช้เกณฑ์ประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนานั้น ผลการประเมินเมื่อนำมาเปรียบเทียบกันปรากฏว่า สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน แต่ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มที่ 3 แตกต่างกันมากกว่า ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ในทุก ๆ ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงเวลาของการประเมินเป็นผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ห่างจากกลุ่มที่ 3 เป็นเวลา 2 ภาคเรียน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิในโรงเรียนอาจได้รับการปรับปรุงสภาพการนำหลักสูตรไปใช้ดีกว่าเดิม และผู้ทรงคุณวุฒิในกระทรวงศึกษาธิการ อาจทราบข้อมูลจากการสัมมนาเกี่ยวกับขอบบกระของหลักสูตรจริยศึกษา ดังนั้นการประเมินของทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งอยู่ในกลุ่มเดียวกันจึงแตกต่างกัน และเมื่อคำนวณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ความเที่ยงของทั้งฉบับมีค่า 0.73 และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า เกณฑ์ประเมินทางด้านการประเมินผลมีค่าสูงกว่าด้านอื่น ๆ คือมีค่า 0.96 นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเกณฑ์ประเมินที่พัฒนามาข้างข้อยังมีความเป็นปรนัยไม่เต็มที่เท่าที่ควร จึงควรที่จะสร้างคู่มือให้ผู้ประเมินได้ใช้เป็นแนวทางในการประเมินได้ตรงกันยิ่งขึ้น

3. จากการสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรใน
 ด้านความเป็นไปได้อัน และความเหมาะสมของเกณฑ์ประเมิน และจากการประเมิน
 หลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของผู้ทรง
 คุณาธิกลุ่มที่ 1 และ 2 พบว่า ความคิดเห็นและผลการประเมินหลักสูตรจริยศึกษา
 นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ในด้านโครงสร้างของหลักสูตร และโอกาสใน
 การเรียนรู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร มีความคิดเห็นว่า เกณฑ์ประเมินมีความ
 เป็นไปได้อันและความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในระดั้มาก และผลการนำ
 เกณฑ์ประเมินไปใช้ก็พบว่า หลักสูตรจริยศึกษาก็ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี

ในก้านสิ่งเร้า ผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรแสดงความคิดเห็นว่ามีควม
 เป็นไปได้อันและความเหมาะสมในระดั้มากและระดับปานกลางใกล้เคียงกัน และเมื่อ
 นำเกณฑ์ประเมินไปประเมินหลักสูตรจริยศึกษาก็ได้ผลออกมาว่า ในก้านสิ่งเร้า
 หลักสูตรจริยศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างดี และในทำนองเดียวกัน ในก้านสภาพการ
 เรียนการสอนและการประเมินผล กลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรมีความเห็นว่าเกณฑ์
 ประเมินมีความเป็นไปได้อันและความเหมาะสมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และ
 ผลการประเมินหลักสูตรจริยศึกษาก็อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจากผลที่ได้นี้แสดงให้เห็น
 เห็นว่า กลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรก็นำเกณฑ์ประเมินที่พัฒนาไปประเมินกับหลักสูตร
 จริยศึกษาที่ตนเองปฏิบัติอยู่ และเห็นสภาพการนำเกณฑ์ประเมินไปใช้เหมือนกับผู้ทรง
 คุณาธิทั้ง 2 กลุ่ม คือ ทัวเกณฑ์ประเมินก็อยู่แล้ว แต่การนำไปประเมินคงจะพบ
 อุปสรรค

จากความสำเร็จของความคิดเห็นของกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตร กับผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินหลักสูตร วิทยาลัยที่ปรากฏอยู่ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 แสดงให้เห็นว่า ในส่วนของโครงสร้างหลักสูตรและโอกาสในการเรียนรู้นั้นคืออยู่แล้ว สิ่งเราอยู่ในระดับค่อนข้างดี ส่วนสภาพการเรียนการสอนและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าในการพัฒนาหลักสูตร วิทยาลัย ส่วนที่ควรจะทำเป็นการอย่างจริงจังคือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญของการดำเนินการให้หลักสูตรประสบผลตามที่กำหนดไว้อย่างแท้จริง ซึ่งผู้นำไปใช้ก็ได้แก่ครู และสถานที่ใช้ก็คือโรงเรียน ซึ่งแม็กนีส (McNeill 1981 : 131-132) ให้ข้อสังเกตว่าคนโดยทั่วไปมักจะคิดว่าหลังจากได้สร้างหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว ครูคงจะเฝ้าทำการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้อย่างถูกต้อง ซึ่งความคิดดังกล่าวนี้ไม่เป็นความจริงเลย ในทางกลับกันการนำหลักสูตรไปใช้นั้นจะเป็นการเปลี่ยนแปลงภารกิจที่ครูเคยดำเนินการอยู่ ดังนั้นโอกาสที่จะได้รับการต่อต้านจากครูจึงมีอยู่มาก ในขณะที่ศึกษานิเทศก์ก็ไม่สามารถจะช่วยเหลือและดำเนินการให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ดังนั้นนักพัฒนาหลักสูตรจึงควรจะต้องพัฒนาครูเพื่อให้สามารถรองรับหลักสูตรที่พัฒนาเช่นกัน

ก. ผลการประเมินหลักสูตร วิทยาลัยที่ปรากฏในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา

พุทธศักราช 2521

จากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 นำเกณฑ์ประเมินไปประเมินหลักสูตร วิทยาลัยที่ปรากฏในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ปรากฏข้อค้นพบดังต่อไปนี้

1. ในด้านโครงสร้างของหลักสูตร อันประกอบไปด้วย จุดประสงค์ และเนื้อหาสาระและประสบการณ์ ปรากฏว่าได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 3.05$ และ 2.86 ตามลำดับ) นั้นแสดงว่าหลักสูตร มีองค์ประกอบทางด้าน จุดประสงค์ และเนื้อหาสาระและประสบการณ์อยู่ในระดับดี แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 1.2.4 ก. และ ค. ซึ่งกล่าวถึง การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์เป็นไปตาม ก. สภาพสังคมมีสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ศึกษินใจได้เพียงใด และ ค. พอเหมาะแก่ระยะเวลาและกิจกรรมในหลักสูตรเพียงใด ทั้ง 2 ข้อนี้ได้รับ

การประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประเมินเห็นว่าในส่วนของสภาพสังคมนั้น ยังมีสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ตัดสินใจอย่างเหมาะสมได้น้อย สื่อมวลชนที่มีส่วนในการนำเสนอข่าวสาร และข้อมูลในค่าน้ำที่ที่เป็นตัวอย่างยังไม่เป็นการเพียงพอต่อการนำมาเป็นประสบการณ์แก่นักเรียน และในค่าน้ำการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ที่พอเหมาะก็ระยะเวลาและประสบการณ์นั้น ถ้าเฉพาะจริยศึกษาที่กำหนดคุณธรรม 30 ข้อ ที่จัดในชั่วโมงเรียนนี้ยังไม่เหมาะสม แต่โดยรวมถึงกิจกรรมที่จัดเพื่อพัฒนาคุณธรรมในกิจกรรมสร้างนิสัย และในส่วนที่บูรณาการอยู่ในกลุ่มวิชาอื่น ๆ ก็นับได้ว่าพอเหมาะก็ระยะเวลา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (2529 : 34) ที่เห็นว่า "ในทางวิชาการที่แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประสบการณ์นั้น เต็มไปด้วยเนื้อหาในหลักสูตรอัดแน่นเกินกว่าที่เด็กจะรับได้" และทิสนา แชนมณี (2530 : 73) ได้ชี้ให้เห็นปัญหาว่าให้เห็นว่า "ปัญหาข้อหนึ่งคือหลักสูตรกำหนดจำนวนหัวข้อคุณธรรมไว้มาก และครูจะต้องสอนและทำทุกอย่างและจะต้องทำให้ดีด้วย จึงทำให้ขาดจุดเน้น" ดังนั้นผลการประเมินในข้อดังกล่าวจึงได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

2. ในค่าน้ำโอกาสในการเรียนรู้ และสิ่งเร้า ได้รับการประเมินอยู่ในระดับดี ($\bar{x}$ = 2.50 และ 2.62 ตามลำดับ) เมื่อพิจารณาตามระดับที่กำหนดอาจระบุได้ว่าอยู่ในระดับค่อนข้างดี

ในค่าน้ำโอกาสในการเรียนรู้ พบว่าเกณฑ์ประเมินข้อ 2.1 และ 2.4 ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง อันได้แก่ 2.1 มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรจริยศึกษา และ 2.4 คำนึงถึงความพร้อมทางค่าน้ำร่างกายหรือสุขภาพ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน ซึ่งอาจจะเป็นเพราะผู้ประเมินเห็นว่าในส่วนของ การวิจัยนั้น แม้ว่าจะมีการวิจัยมากแต่ในส่วนที่สนับสนุนเพื่อช่วยในการพัฒนาหลักสูตรยังมีน้อย อีกทั้งการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการวิเคราะห์ร่วมกับกลุ่มประสบการณ์อื่นในการจัดกิจกรรม ถึงแม้ว่าจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร แต่การดำเนินการดังกล่าวยังมีอุปสรรคในค่าน้ำงบประมาณ และความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ กองวิจัย-

ทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 1) ที่เห็นว่่างานวิจัยทางการศึกษาออกมาในลักษณะต่างคนต่างทำ และกระจัดกระจายกันตามหน่วยงานต่าง ๆ อันมีผลทำให้ยังไม่มีหรือนำผลงานวิจัยไปใช้อย่างทั่วถึงและนำไปใช้ได้อย่างคุ้มค่า ดังนั้นข้อ 2.1 จึงได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนข้อ 2.4 นั้นนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรยอมรับค่านึงถึง แต่ผู้ประเมินอาจเห็นว่าการกำหนดให้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของนักเรียนเพื่อหาความพร้อมทางค่านจริยธรรม หรือมีข้อเสนอแนะในการเตรียมสภาพสิ่งแวดล้อมทางค่านจริยธรรมหรือค่านึงถึงความเจริญเติบโต สุขภาพ ความฉันทน์ และความสนใจของนักเรียนยังไม่มากเพียงพอ ทั้งนี้เพราะสภาพการจัดการเรียนการสอนยังอยู่ในลักษณะกลุ่มมากกว่าเรียนแบบรายบุคคล ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน (2527 : 7 และ 51) ซึ่งให้เห็นว่าครูจะมีวิธีการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนได้ 3 ค่านคือ 1. พัฒนาสภาพแวดล้อม 2. พัฒนาพฤติกรรมโดยตรง และ 3. พัฒนาลักษณะทางจิตใจ ซึ่งการเตรียมความพร้อมเพื่อให้เด็กมีความพร้อมทางจิตใจ เด็กก็จะสามารถรับการพัฒนาทางจริยธรรมต่อไป แนวความคิดนี้ทางกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2523 : 3-4) ได้เห็นความสำคัญจึงได้เสนอแนะให้ครูได้เตรียมสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเด็กเพื่อให้เด็กได้มีความพร้อม แต่เนื่องจากข้อเสนอแนะเหล่านั้นเป็นไปในลักษณะกว้าง ๆ ซึ่งไม่สามารถจะบ่งชี้ได้อย่างชัดเจน ในแต่ละกรณีของหัวข้อจริยธรรมที่มุ่งปลูกฝังจึงอาจทำให้ครูไม่สามารถจะนำแนวคิดนี้มาใช้ได้อย่างเชื่อมั่นและสม่ำเสมอ ดังนั้นผลการประเมินในส่วนนี้จึงอยู่ในระดับปานกลาง

ในค่านสิ่งเร้า พบว่า 3.2 ง. 3.3 ง. และ 3.4 ก. ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง อันได้แก่ 3.2 ง. มีข้อเสนอแนะในการใช้สื่อเหล่านั้นโดยค่านึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือไม่ เพียงใด 3.3 ง. ให้แบบอย่างคนที่ประสบความสำเร็จ และมีจริยธรรมตรงกับความสนใจของนักเรียนหรือไม่ และ 3.4 ก. มีข้อกำหนดให้ครูใช้การเสริมแรงเกี่ยวกับผลการกระทำอย่างเหมาะสมหรือไม่ เพียงใด โดยระยะ ปร.1 - 3 ให้สิ่งเร้าภายนอก และระยะ ปร.4 - 6 ให้ควบคุมตนเองเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประเมินเห็นว่า ข้อเสนอแนะในการใช้สื่อและการให้แบบอย่างคนที่ประสบความสำเร็จ โดยค่านึงถึงความแตกต่างยังมีน้อยอยู่

เนื่องจากการเรียนการสอนยังจัดอยู่ในลักษณะกลุ่มมากกว่าเป็นรายบุคคล หลักสูตรจึงเสนอแนะในสิ่งเหล่านี้ในลักษณะรวม ๆ มากกว่าแยกย่อยให้เห็นเฉพาะกรณี อีกทั้งครูยังใช้สื่อการสอนในระดับน้อย ซึ่ง สุทธิศรี ศรี (2523 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยโดยการสำรวจความต้องการสื่อการสอนของครูประถมศึกษา ในจังหวัดคนนบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ พบว่าสื่อการสอนที่ครูใช้น้อยคือ กลุ่มกิจกรรมสร้างนิสัย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 57) ซึ่งได้รวบรวมผลการวิจัยของผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อและสรุปไว้ว่า "ในเรื่องของการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนนั้นมีปัญหาทั้งการขาดความชำนาญในการใช้ และการขาดเครื่องมือที่จะใช้อีกด้วย" ส่วนการเสริมแรงที่เสนอในหลักสูตรนั้นน่าจะเป็นเพราะการนำมาใช้ของครูมากกว่า ที่ทำให้ครูยังไม่ได้ให้การเสริมแรงที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ถึงแม้ว่าครูจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางจิตใจของเด็ก เพื่อจะได้ดำเนินการปลูกให้ถูกต้องและเลือกรางวัลและการลงโทษที่เหมาะสมกับนักเรียนได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2526 : 7) แต่ วีระพล อารวรณ (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าครูได้ยอมรับตนเองว่ามีสมรรถภาพน้อยในด้านความรู้เนื้อหาวิชาและทั้งการวัดและประเมินผลด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจัญปัจฉิม (2522 : 2) ที่เห็นว่าอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนก็คือ ผู้ทำการฝึกอบรมค่านี้อย่างขาดความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์โดยเฉพาะธรรมชาติของการพัฒนาจิตใจของเยาวชนไทย ดังนั้นผลการประเมินในส่วนนี้จึงได้รับการประเมินให้อยู่ในระดับปานกลาง

3. ในด้านสภาพการเรียนการสอน และการประเมินผล ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.46$ และ 2.21 ตามลำดับ)

ในด้านสภาพการเรียนการสอนนั้น ประเด็นเกณฑ์หลัก 4.3 และ 4.4 ได้รับการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้นอยู่ในระดับค่อนข้างดี อันได้แก่ 4.3 การประพฤติปฏิบัติของครูต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาให้แก่ นักเรียน และ 4.4 มีข้อเสนอแนะวิธีการปลูกฝังจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับความเห็น

ของ อำนวย ทะหิงค์แก และ ชยันต์ ชุมวิสูตร (2522 : 40) ที่ว่า คำนวณทำ
 หน้าที่สอน มีปัญหา 3 ประการ คือ คุณสมบัติ หน้าที่ และการวางตัวในฐานะ
 ตัวอย่าง ประการแรกครูสอนจริยศึกษาไม่ได้รับการเตรียมตัวมาโดยตรง จึงทำภาระ
 หน้าที่ได้ไม่เต็มที่ และครูไม่วางตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูหลายคนไม่ได้
 ประพฤติในสิ่งที่ตนสอนแก่เด็ก ความคิดนี้สอดคล้องกับข้อสังเกตของกรมวิชาการ
 (2525 : 123) ที่เห็นว่า "การสอนจริยศึกษาที่ไม่ใคร่ได้ผลนั้น โดยข้อเท็จจริง
 แล้ว ผู้สอนมิได้สอนจริยศึกษา แต่กลับไปสอนอ่านไทยโดยใช้เนื้อหาของจริยศึกษา
 เสียเป็นส่วนใหญ่" ซึ่ง สุนน อมรวิวัฒน์ (2530 : 13-14) สนับสนุน เนื่องจาก
 ได้พบจากการวิจัยหลายเรื่องและสรุปว่า "มีผลการวิจัยหลายเรื่องรายงานว่าการ-
 เรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ในระยะของแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 5 นั้น
 ยังมีครูเป็นศูนย์กลางอยู่ พฤติกรรมการสอนของครูยังเน้นการพูด การบรรยาย
 การตั้งคำถาม และการฟังนักเรียนอ่าน" และแม้ว่าทางกรมวิชาการ กระทรวง-
 ศึกษาธิการ จะมีเอกสาร คู่มือปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัยสำหรับโรงเรียนประถม
 แนวการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
 และมีโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการทดลองหารูปแบบที่มีประสิทธิผลต่อการเรียน
 การสอนจริยธรรม แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย หรือการผลิตคู่มือของสำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูจริยศึกษา เช่น
 ธรรมสำหรับครู เป็นต้น แต่ข้อเสนอแนะเหล่านี้ในผู้ประเมินอาจมีความเห็นว่ายังขาด
 บุคลากรที่มีประสิทธิภาพที่จะนำไปปฏิบัติเช่นกัน

ในคํานการประเมินผลนั้น มีเพียงข้อ 5.1 ที่ว่า มีคู่มือการวัด
 และประเมินผลเท่านั้นที่ได้รับการประเมินว่าอยู่ในระดับค่อนข้างดี นอกนั้นได้รับการ
 ประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวัดและประเมินผลทางคําน
 จริยธรรมนั้นเป็นสิ่งที่ค่อนข้างกระทำไคยาก ต้องใช้การวัดโดยอ้อม และอาศัยระยะ-
 เวลา ต้องมีเครื่องมือและบุคลากรที่มีประสิทธิภาพซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็
 พยายามที่จะพัฒนาการวัดและประเมินผลให้มีประสิทธิภาพอยู่ตลอดเวลา ถึงข้อชี้แนะของ
 สมชัย วุฒิปรีชา (2530 : 26) ว่า "ระเบียบการวัดผลตามจุดประสงค์เช่น
 พฤติกรรมใน ป.๐2 มีหลักการและวิธีการแบบอุดมคติมากเกินไปครูทั่ว ๆ ไปจะ

ปฏิบัติตามได้ ผลที่ได้รับจึงคลาดเคลื่อนจากสิ่งที่คาดหวัง ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จึงไม่ตรงกับความเป็นจริงอยู่เสมอ" ซึ่งคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 64-65) ก็ยอมรับว่ามีปัญหาจากการวัดผลและการประเมินผลต่าง ๆ ดังนี้

1. ขาดเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ต่าง ๆ ในแผนการสอนทุกแผน
2. ครูยังไม่เข้าใจการวัดผลและประเมินผลตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย และยังไม่สามารถจะทำได้ จึงทำให้การประเมินผลปัจจุบันนี้ยังมุ่งไปที่พุทธิพิสัยเป็นส่วนใหญ่
3. การประเมินผลยังไม่สม่ำเสมอ และขบวนการประเมินผลมักจะมุ่งทำเมื่อสิ้นภาคเรียนหนึ่ง ๆ เป็นสำคัญ จึงทำให้ขาดการสอดส่องเสริมระหว่างเรียนไป
4. การสอบยังนิยมใช้ข้อสอบรวมของกลุ่มหรือของอำเภอหรือจังหวัด เพื่อกำหนดสอบพร้อม ๆ กัน เป็นการเร่งให้ครูสอนเพื่อสอบ
5. การนำผลการประเมินผลการเรียนมาแก้ไขเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนยังมีน้อย

ฯลฯ

จากปัญหาของการวัดและประเมินผลดังกล่าว ทางกองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ จึงได้จัดโครงการอบรมการประเมินผลหลักสูตรด้านคุณลักษณะขึ้น เพราะเห็นว่าในด้านการสร้างเครื่องมือวัดด้านคุณลักษณะให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรนั้น ยังไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการ (กรมวิชาการ 2526 : 265)

4. การประเมินหลักสูตรจริยศึกษาที่ปรากฏในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะเห็นได้ว่า ส่วนที่ปรากฏในหลักสูตร อันได้แก่ จุดประสงค์ และเนื้อหาสาระและประสบการณ์นั้นอยู่ในระดับที่ ส่วนจริงที่เขียนเป็นข้อเสนอแนะ เพื่อให้ครูนำหลักสูตรไปใช้อันได้แก่ โอกาสในการเรียนรู้ สิ่งเร้า นั้นอยู่ในระดับค่อนข้างดี ส่วนสภาพการเรียนการสอน และการประเมินผลนั้นอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรมีจุดประสงค์ และเนื้อหาสาระและประสบการณ์อยู่แล้ว แต่การนำไปใช้ยังมีปัญหาอยู่ ซึ่งตรงกับผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 ที่ท่านประเมินหลักสูตรจริยศึกษา ด้วยเกณฑ์ประเมินของท่านเองแต่จะเห็นได้ว่าในส่วนของข้อเสนอแนะเพื่อการนำหลักสูตรไปใช้นั้น ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 ประเมินอยู่

ในระดับต่ำกว่าผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 อยู่บ้างเล็กน้อย แม้ว่าจะอยู่ในระดับเดียวกันก็ตาม แสดงให้เห็นว่าในส่วนของ การนำหลักสูตรไปใช้ผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 1 เห็นว่ายังไม่เป็นที่พอใจมากกว่าผู้ทรงคุณวุฒิกลุ่มที่ 2 ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษา พ.ศ. 2525-2534 ซึ่งได้ค้นคว้าและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สรุปในส่วนของ การนำหลักสูตรไปใช้ว่า "ในเรื่องของการใช้หลักสูตรและสื่อการเรียนนั้น มีปัญหาทั้งการขาดความชำนาญในการใช้ และการขาดเครื่องมือที่จะใช้อีกด้วย" (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 57) ผลการศึกษานี้ ตรงกับการวิเคราะห์ของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2530 : 9) ที่พบว่า "การนำหลักสูตร ประถมศึกษาไปปฏิบัติ ยังมีได้สนองหลักการที่ทั้งไว้อย่างสมบูรณ์ และหลักการของ หลักสูตรนี้ก็ยังมีได้เป็นที่ยอมรับ หรือมีความเข้าใจถูกต้องตรงกันในวงการศึกษา" และเมื่อพิจารณาในส่วนของจรรยาศึกษามีผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่า ครูยังอบรมสั่งสอน เด็กประถม 4, 5 และ 6 มากเท่าไร นักเรียนกลับมีธรรมจริยาต่ำลงเท่านั้น (บุญกอบ วิสมิตะนันท์ 2527 : บทคัดย่อ) ซึ่ง คงเคื่อน พันธมนาวิน (2526 : 55) เห็นว่า "อาจเป็นเพราะการที่ครูอบรมมากแต่ครูใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสม" ซึ่งคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2526 : 62) เห็นว่า "การสอนในห้องเรียนอย่างเดียวน่าจะไม่เพียงพอ ปัจจัยแวดล้อมทุก ๆ ด้านจะต้องเสริมไปสู่ความมีจริยธรรมเหมือน ๆ กัน และเมื่อพิจารณาผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อสร้างลักษณะนิสัย สรุปได้ว่ายังไม่เป็นที่พอใจของหลายฝ่าย" จึงเห็นได้ว่าข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้และการปฏิบัติจริงควรจะได้มีการพิจารณาทบทวน และปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ง. ข้อสังเกตเกี่ยวกับการนำเกณฑ์ประเมินไปใช้

ข้อสังเกตนี้ได้มาจากแนวคิดของกลุ่มผู้ปฏิบัติการใช้หลักสูตรและผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มที่ 2 ที่นำเกณฑ์ประเมินไปประเมินหลักสูตรจริยศึกษา มีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. เกณฑ์ประเมินในแต่ละประเด็นจะประกอบไปด้วยรายการและคุณสมบัติที่บ่งบอกถึงลักษณะของหลักสูตรที่ดี ของหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรมีคุณสมบัติครบตามที่กำหนดไว้หรือไม่ แม้ว่าเกณฑ์ประเมินจะมีลักษณะเป็นเกณฑ์ประเมินเชิงคุณภาพ แต่ก็มีประเด็นเกณฑ์ย่อยที่เป็นข้อกำหนดสิ่งที่ต้องการประเมินไว้อย่างชัดเจน เช่น จัดเรียงลำดับจากเนื้อหาที่ง่ายไปหายากหรือจากสิ่งที่ไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่มีความสลับซับซ้อนเพียงใด จัดให้เรียนส่วนรวมก่อนส่วนย่อยเพียงใด เป็นต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะการกำหนดเกณฑ์ประเมินเช่นนี้มีความเป็นปรนัยสูง ดังนั้นไม่ว่าจะให้ผู้ใดประเมิน หรือประเมินเมื่อใด หากเป็นการประเมินในสิ่งเดียวกันและในช่วงเวลาเดียวกัน โดยเกณฑ์ประเมินนี้ก็จะได้ผลคงที่ แต่มีเกณฑ์ประเมินบางข้อมีคุณลักษณะที่ไม่สามารถกำหนดเป็นรูปธรรมที่วัดออกมาเป็นปริมาณหรือความถี่ซึ่งจะทำให้เข้าใจตรงกันเหมือนการวัดทางกายภาพได้ เช่น มุ่งปลูกฝังให้เกิดความรู้ ความรู้สึกรักคิดและในค่านการปฏิบัติทางค่านจริยธรรมเหมาะสมเพียงใด เป็นต้น จึงทำให้การประเมินแตกต่างกันได้แม้จะประเมินในสิ่งเดียวกันและในช่วงเวลาเดียวกัน ดังนั้นในการประเมิน จึงควรจะได้มีการจัดทำคู่มือและข้อตกลงร่วมกันของผู้ประเมินโดยใช้ผู้ประเมินหลายฝ่ายและนำผลการประเมินมาหาค่าเฉลี่ย

2. ความไม่เข้าใจในเกณฑ์ที่พัฒนา ซึ่งมีทั้งการไม่เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ เช่น พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เป็นต้น และการไม่เข้าใจข้อความที่ใช้ เช่น สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร เป็นต้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะผู้ประเมินไม่ทราบว่า เจตนารมณ์ของหลักสูตรมีอะไรบ้าง และอย่างไรจึงจะเรียกว่าสอดคล้องกับเจตนารมณ์ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกณฑ์ประเมินบางข้อมีความเป็นอัตนัย การตัดสินใจในการประเมินจึงควรที่จะมีคู่มือในการอธิบายความหมาย และคู่มือในการประเมิน

3. การได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งนี้เพราะเกณฑ์ประเมินที่พัฒนาเป็นเกณฑ์ประเมินที่มีปริมาณมาก ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยเวลาในการประเมิน และ

การประเมินนั้นควรใช้กลุ่มบุคคลฝ่ายต่าง ๆ เช่น ครูผู้สอน ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และนักพัฒนาหลักสูตร จึงจะได้ผลการประเมินที่เป็นจริง

4. ผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญ ทั้งนี้เพราะจริยศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวกับการอบรมบ่มนิสัย การปลูกฝังจึงต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย และกระทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในส่วนนี้จะทำให้การนำหลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพสูง การให้ความร่วมมือเหล่านี้ส่วนหนึ่งที่สำคัญคือการทำหน้าที่ของผู้บริหารให้มีความสำคัญ และให้การสนับสนุน

5. ครูจริยศึกษาต้องมีคุณภาพ เพราะเป็นบุคคลสำคัญที่จะชี้นำถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็กเรียนในโรงเรียน จึงอยู่ การได้รับความร่วมมืออันสำคัญ แต่ครูจริยศึกษาก็ได้รับการหะงเล็งที่จะต้องเป็นบุคคล ที่เป็นแบบอย่างแก่โรงเรียน ดังนั้นการคัดเลือก และพัฒนาครูจริยศึกษาจึงเป็นสิ่ง จำเป็น และการที่หน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรมการศาสนา คณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ มูลนิธิเผยแพร่วิตชีวิตประเสริฐ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ได้มีการอบรมครูสอน จริยศึกษา ก็นับว่าเป็นก้าวหนึ่งที่จะพัฒนาครูจริยศึกษาให้มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นคือ

ก. ข้อเสนอแนะต่อการนำเกณฑ์ประเมินไปประเมินหลักสูตรจริยศึกษา

1. เกณฑ์ประเมินหลักสูตรจริยศึกษาในระดับประถมศึกษาที่พัฒนานี้ มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และสามารถประเมินได้ตรงตามสภาพ ซึ่งเป็น ลักษณะของเกณฑ์ประเมินที่ดี ดังนั้นเกณฑ์ประเมินนี้สามารถประเมินหลักสูตรจริยศึกษา ในระดับประถมศึกษาได้จริง โดยจะต้องมีการประชุมวางแผนการดำเนินการ ศึกษา คู่มือเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันและมีความเห็นไปในแนวเดียวกัน จัดเตรียมเอกสาร

ให้พร้อม และให้เวลาแก่ผู้ประเมินอย่างเพียงพอ อันจะทำให้การประเมินมีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีข้อควรสังเกตรวมถึงเกณฑ์ประเมินนี้ผู้ประเมินควรถือเอกสารหลักสูตรที่ ings หลาย มีข้อประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ และมีเกณฑ์ประเมินบางข้อไม่ชัดเจน อาจ ก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้ประเมินได้ เช่น 3.1 จักสถานที่เหมาะสมเพื่อได้ บรรยากาศที่เหมาะสม เป็นต้น ทั้งนี้จึงควรมีการปรับปรุงข้อเหล่านี้ให้เหมาะสม

2. การประเมินหลักสูตรวิจัยศึกษาแบ่งออกเป็นด้านต่าง ๆ 5 ด้าน ทั้งนี้ผลของการประเมินจึงควรตัดสินเป็นด้าน ๆ และในการแก้ไขปรับปรุงจึงควร พิจารณาในแต่ละประเด็นแยกย่อย จะทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตรงจุด อีกทั้ง พิจารณาหลักสูตรทั้งฉบับเพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง และเมื่อพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่บกพร่อง แล้ว ควรจะได้มีการอบรมผู้นำหลักสูตรไปใช้ เพื่อที่จะลดช่องว่างระหว่างผู้พัฒนาหลักสูตร และผู้ใช้หลักสูตรให้มีความเข้าใจตรงกัน จึงจะเห็นได้จากการประเมินหลักสูตรวิจัย- ศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งกลุ่ม 1 และ 2 ต่างก็ประเมินในส่วนที่ครูนำไปใช้ในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่ายังมีปัญหาอยู่ จึงควรที่จะหาแนวทางที่จะทำให้เกิดการนำ หลักสูตรไปใช้มีประสิทธิภาพที่สมบูรณ์ และถ้าผู้วิจัยจะใช้เทคนิคเดลไฮ (Delphi Technique) ควรระมัดระวังในเรื่องการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่พร้อมจะรับภาระการตอบ ให้ครบทุกรอบ เพราะการใช้เทคนิคนี้จะต้องรบกวนผู้ทรงคุณวุฒิเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงควรเข้าพบผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง และผู้วิจัยจะต้องยอมรับว่าเทคนิคนี้คงอาศัย ระยะเวลาและความอดทน ทั้งจากการเข้าพบผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละคน และจากการรอ ระยะเวลาของผลการตอบในแต่ละรอบ

3. การประเมินหลักสูตรควรมีการกระทำต่อเนื่องและเป็นระยะ เพื่อ ให้ทันกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่หลักสูตรนั้นใช้อยู่

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวิจัยต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงเกณฑ์ประเมินออกจากเกณฑ์ ประเมินนี้ ทั้งในด้านการปรับปรุงเกณฑ์ประเมินให้มีความเป็นปรนัยยิ่งขึ้น คำอธิบาย

ของคำและข้อความที่ใช้ในเกณฑ์ประเมิน ตลอดจนคู่มือการประเมิน เพื่อให้มี
เกณฑ์ประเมินและการประเมินที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เพื่อในการพัฒนาเกณฑ์ประเมินหลักสูตร
อื่น ๆ และในระดับอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาหลักสูตรทั้งระดับได้ใน
เวลาเดียวกัน

3. ควรได้มีการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การบริหารหลักสูตร
การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร เพื่อจะได้เป็นสารสนเทศในการ
พัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

4. การพัฒนาจริยธรรมของนักเรียน อยู่ที่โรงเรียนและในห้องเรียน
นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเวลา แต่สิ่งแรกที่นักเรียนได้รับนอกห้องเรียนคือ บ้าน ชุมชน
ปฏิสัมพันธ์ของคนต่อคน สื่อมวลชน ตัวอย่างของบุคคลและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิต
อาสา ล้วนมีอิทธิพลทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นนอกเหนือจากการวิจัยหลักสูตรและการเรียน
การสอนแล้ว ก็ควรวิจัยความเปลี่ยนแปลงค่านิยม พฤติกรรมของเด็กที่ได้รับอิทธิพล
จากนอกโรงเรียนด้วย ส่วนจะถึงเกณฑ์อย่างไร วิจัยอย่างไร ก็ควรจะต้องคิด
แสวงหาวิธีที่เหมาะสม เพื่อนำมาพิจารณาประกอบกันในการจัดการศึกษาให้เยาวชน
จึงจะสมบูรณ์ ซึ่งต้องผสมผสานและรับกับธรรมชาติ การเจริญเติบโตของคนและสังคม